

PHÂN TÍCH KHÔNG GIAN TRONG LẬP KẾ HOẠCH HÀNH ĐỘNG REDD+ CẤP TỈNH

PGS.TS. TRẦN QUANG BẢO - TS. LÃ NGUYỄN KHANG (Đồng chủ biên)

PGS. TS. BÙI THẾ ĐỒI

TS. LÊ SỸ DOANH

ThS. NGUYỄN VĂN THỊ

ThS. NGUYỄN QUANG HUY

ThS. VŨ THỊ KIM OANH

ThS. NGUYỄN THANH PHƯƠNG

KS. LÊ SỸ HÒA

ThS. NGUYỄN QUỐC HIỆU

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

Hà Nội - 2017

Cuốn Sổ tay này là sản phẩm của sự hợp tác giữa Chương trình UN-REDD Việt Nam Giai đoạn II và Viện Sinh thái rừng và Môi trường (IFEE) - Trường Đại học Lâm nghiệp (VNUF). Giai đoạn II của Chương trình UN-REDD Việt Nam được khởi động từ năm 2013 và được xây dựng trên những thành tựu chính của Chương trình Giai đoạn I (2009 – 2012). Chương trình được thiết kế nhằm giảm phát thải cho 6 tỉnh, làm việc với chính quyền cấp tỉnh, huyện, xã, cộng đồng địa phương và khu vực tư nhân với mục tiêu “tăng cường khả năng của Việt Nam hưởng lợi từ các khoản thanh toán dựa trên kết quả trong tương lai của REDD+ và thực hiện những thay đổi căn bản trong lĩnh vực lâm nghiệp”.

Phần lớn các ý tưởng được chia sẻ trong Sổ tay này là kết quả của sự hợp tác giữa Chương trình UN-REDD Việt Nam Giai đoạn II, với sự hỗ trợ kỹ thuật từ Chương trình liên hợp quốc - Trung tâm Giám sát bảo tồn Thế giới và các bên đồng thực hiện chương trình xây dựng kế hoạch hành động REDD+ tại các tỉnh, gồm: Viện Sinh thái rừng và Môi trường; Trung tâm Tài nguyên rừng và môi trường; Phân Viện Điều tra và Quy hoạch rừng Nam Bộ; và Phân Viện Điều tra và Quy hoạch Rừng Tây Bắc Bộ.

Chương trình UN-REDD là “Chương trình hợp tác của Liên hợp quốc về giảm phát thải do mất rừng và suy thoái rừng (REDD+) ở các nước đang phát triển”. Chương trình đã được đưa ra năm 2008 và dựa trên vai trò triệu tập và chuyên môn kỹ thuật của Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp của Liên hợp quốc (FAO), Chương trình Phát triển Liên hợp quốc (UNDP) và Môi trường Liên hợp quốc. Chương trình UN-REDD hỗ trợ quá trình REDD+ trên toàn quốc và thúc đẩy sự tham gia có ý thức và có ý nghĩa của tất cả các bên liên quan, bao gồm người dân bản địa và các cộng đồng phụ thuộc vào rừng, trong việc thực hiện REDD+ cấp quốc gia và quốc tế.

Miễn trừ trách nhiệm

Các nội dung của Sổ tay này không nhất thiết phản ánh quan điểm hay chính sách của Tổ chức Môi trường Liên hợp quốc, các tổ chức và biên tập viên tham gia đóng góp. Việc thiết kế và trình bày các tài liệu trong sổ tay này không ám chỉ sự biểu hiện của bất kỳ quan điểm nào từ phía Tổ chức Môi trường Liên hợp quốc hoặc các tổ chức, biên tập viên hoặc nhà xuất bản liên quan đến tình trạng pháp lý của bất kỳ quốc gia, lãnh thổ, khu vực thành phố hoặc các cơ quan có thẩm quyền, liên quan đến việc phân định ranh giới hoặc địa danh, biên giới hoặc ranh giới. Việc đề cập đến bất kỳ thực thể thương mại hoặc sản phẩm trong ấn phẩm này không mang ý nghĩa được thông qua bởi Tổ chức Môi trường Liên hợp quốc.

Bản quyền năm 2017, Chương trình UN-REDD Việt Nam Giai đoạn II

Các ý kiến đóng góp hay bình luận về tài liệu này, xin mời liên lạc qua ông Nguyễn Thanh Phương, theo địa chỉ email Phuong.Nguyen@unep.org hoặc ông Lã Nguyên Khang, theo địa chỉ email: languyenkhang@ifee.edu.vn

Trích dẫn đề xuất:

Bao, T.Q., Khang, L.N, Doi B.T., Doanh, L.S., Thi, N.V., Huy, N.Q., Kim Oanh, V.T., Hoa, L.S., Phuong, N.T., Hieu, N.Q. (2017) Phân tích không gian trong lập kế hoạch hành động redd+ cấp tỉnh. Chương trình UN-REDD Việt Nam Giai đoạn II, Hà Nội.

Lời cảm ơn

Chúng tôi xin gửi những lời cảm ơn đặc biệt tới Ban Quản lý Chương trình UN-REDD Việt Nam giai đoạn II, các cơ quan đồng thực hiện trong quá trình lập kế hoạch REDD+ cấp tỉnh (Phân Viện Điều tra và Quy hoạch Rừng Tây Bắc Bộ, Phân Viện Điều tra và Quy hoạch rừng Nam Bộ, Trung tâm Tài nguyên rừng và môi trường (FREC), vì những đóng góp ý kiến và dữ liệu của họ. Chúng tôi cũng xin gửi lời cảm ơn đến các chuyên gia: Lera Miles, Corinna Ravilious, Charlotte Hicks, Miriam Guth và Shena García-Rangel (UNEP-WCMC).

MỤC LỤC

CHƯƠNG I. GIỚI THIỆU CHUNG	1
1.1. VAI TRÒ CỦA PHÂN TÍCH KHÔNG GIAN TRONG XÂY DỰNG KẾ HOẠCH HÀNH ĐỘNG REDD+ CẤP TỈNH	2
1.1.1. Giới thiệu về Phân tích không gian	2
1.1.2. Ứng dụng phân tích không gian	3
1.1.3. Vai trò của phân tích không gian trong xây dựng kế hoạch hành động REDD+ cấp tỉnh	5
1.2. QUÁ TRÌNH PHÁT TRIỂN KẾ HOẠCH HÀNH ĐỘNG REDD+ CẤP TỈNH Ở VIỆT NAM.....	5
1.2.1. Lý do xây dựng kế hoạch hành động REDD+ cấp tỉnh	5
1.2.2. Sự phát triển của kế hoạch hành động REDD+ cấp tỉnh tại Việt Nam	6
1.3. CÁC GIAI ĐOẠN TRONG XÂY DỰNG KẾ HOẠCH HÀNH ĐỘNG REDD+ CẤP TỈNH	8
1.3.1. Giai đoạn chuẩn bị	9
1.3.2. Giai đoạn Phân tích	9
1.3.3. Giai đoạn Lập kế hoạch	10
1.3.4. Giai đoạn Giám sát	14
1.3.5. Giai đoạn Lập ngân sách	15
1.4. MỤC TIÊU VÀ ĐỐI TƯỢNG SỬ DỤNG SỔ TAY	16
1.4.1. Mục tiêu	16
1.4.2. Đối tượng sử dụng	16
TỔNG KẾT CHƯƠNG I	16
CHƯƠNG II. THIẾT KẾ QUY TRÌNH PHÂN TÍCH KHÔNG GIAN	17
2.1. XÁC ĐỊNH CÁC YẾU TỐ ĐẦU VÀO	18
2.2. LỰA CHỌN PHƯƠNG PHÁP PHÂN TÍCH.....	18
2.3. XÂY DỰNG QUY TRÌNH (WORKFLOW).....	19
TỔNG KẾT CHƯƠNG II	21

CHƯƠNG III. CHUẨN BỊ VÀ THU THẬP DỮ LIỆU	23
3.1. PHẦN MỀM PHÂN TÍCH KHÔNG GIAN ỨNG DỤNG TRONG XÂY DỰNG PRAP.....	24
3.2. CÁC YÊU CẦU VỀ DỮ LIỆU	24
3.3. CÁC NGUỒN DỮ LIỆU.....	25
3.4. KHÓ KHĂN CHÍNH TRONG VIỆC THU THẬP DỮ LIỆU.....	26
3.4.1. Những khó khăn về chất lượng dữ liệu.....	26
3.4.2. Những khó khăn trong quá trình thu thập dữ liệu.....	27
3.4.3. Giải pháp khắc phục	28
3.5. TIỀN XỬ LÝ DỮ LIỆU.....	29
TỔNG KẾT CHƯƠNG III.....	30
CHƯƠNG IV. THÀNH LẬP CÁC BẢN ĐỒ CHUYÊN ĐỀ ĐƠN GIẢN	31
4.1. TỔNG QUAN VỀ BẢN ĐỒ CHUYÊN ĐỀ.....	32
4.1.1. Khái niệm về bản đồ chuyên đề	32
4.1.2. Nguyên tắc thiết kế bản đồ chuyên đề.....	33
4.1.3. Cấu trúc của bản đồ chuyên đề	34
4.2. LẬP BẢN ĐỒ TÀI NGUYÊN RỪNG VÀ CÁC LỚP THÔNG TIN QUY HOẠCH ĐƠN GIẢN KHÁC.....	37
4.2.1. Chuẩn bị.....	38
4.2.2. Xây dựng lớp bản đồ chuyên đề.....	40
4.2.3. Biên tập trang in	42
TỔNG KẾT CHƯƠNG IV	45
CHƯƠNG V. PHÂN TÍCH THAY ĐỔI ĐỘ CHE PHỦ RỪNG, NGUYÊN NHÂN VÀ RÀO CẢN	47
5.1. TỔNG QUAN VỀ THAY ĐỔI ĐỘ CHE PHỦ RỪNG, NGUYÊN NHÂN VÀ RÀO CẢN	48
5.1.1. Thay đổi độ che phủ rừng ở Việt Nam	48
5.1.2. Tầm quan trọng của việc phân tích các nguyên nhân.....	49
5.1.3. Phân tích nguyên nhân mất rừng và suy thoái rừng.....	50
5.1.4. Rào cản trong thực thi các hoạt động “+”	53
5.2. LẬP BẢN ĐỒ NGUYÊN NHÂN VÀ RÀO CẢN.....	55
5.3. LẬP BẢN ĐỒ CÓ SỰ THAM GIA CHO CÁC KHU VỰC BỊ ẢNH HƯỞNG BỞI CÁC NGUYÊN NHÂN VÀ RÀO CẢN.....	57
5.3.1. Chuẩn bị các lớp bản đồ trước khi diễn ra hội thảo.....	58

5.3.2. Sử dụng bản đồ trong hội thảo.....	58
5.3.3. Kết hợp các thông tin phản hồi của các bên	59
5.4. KỸ THUẬT PHÂN TÍCH BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG.....	60
5.4.1. Hiểu biết chung về xây dựng bản đồ biến động tài nguyên rừng	60
5.4.2. Kỹ thuật xây dựng bản đồ biến động tài nguyên rừng	63
TỔNG KẾT CHƯƠNG V	73

CHƯƠNG VI. LẬP BẢN ĐỒ KHU VỰC ƯU TIÊN THỰC HIỆN CÁC BIỆN PHÁP CAN THIỆP REDD+

75

6.1. PHÂN TÍCH ĐA TIÊU CHÍ.....	76
6.1.1. Khái niệm phân tích đa tiêu chí	76
6.1.2. Xác định chỉ tiêu	76
6.1.3. Làm cho các tiêu chí khác nhau có thể so sánh.....	77
6.1.4. Phép chồng lớp	79
6.1.5. Xác định trọng số.....	80
6.2. XÂY DỰNG BẢN ĐỒ KHU VỰC ƯU TIÊN THỰC HIỆN CÁC HOẠT ĐỘNG REDD+	83
6.3. XÂY DỰNG QUY TRÌNH LÀM VIỆC	85
6.4. XÁC ĐỊNH KHU VỰC ƯU TIÊN	86
TỔNG KẾT CHƯƠNG VI	88

CHƯƠNG VII. XÁC ĐỊNH VÀ THIẾT KẾ CÁC BIỆN PHÁP CAN THIỆP

89

7.1. TỔNG QUAN VỀ CÁC BIỆN PHÁP CAN THIỆP	90
7.1.1. Phương pháp tiếp cận tổng thể	90
7.1.2. Giải pháp giải quyết các nguyên nhân mất rừng, suy thoái rừng và các rào cản trong các hoạt động “+”	91
7.1.3. Xác định các biện pháp can thiệp tiềm năng cho địa phương.....	91
7.1.4. Xem xét phạm vi và quy mô của REDD+ và quá trình thực thi các biện pháp can thiệp trong kế hoạch hành động REDD+ cấp tỉnh.....	93
7.2. KẾT NỐI NGUYÊN NHÂN, RÀO CẢN ĐỂ LỰA CHỌN CÁC BIỆN PHÁP CAN THIỆP	93
7.2.1. Phương pháp tiếp cận trong lập kế hoạch hành động REDD+ cấp tỉnh.....	93
7.2.2. Lựa chọn các biện pháp can thiệp cho REDD+	94
7.2.3. Lựa chọn các biện pháp can thiệp cho REDD+ có sự tham gia	96
7.3. LẬP BẢN ĐỒ CÓ SỰ THAM GIA CHO CÁC KHU VỰC THỰC HIỆN CÁC BIỆN PHÁP CAN THIỆP	97
TỔNG KẾT CHƯƠNG VII	100

CHƯƠNG VIII. XÁC MINH THỰC ĐỊA VÀ ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ	101
8.1. KỸ THUẬT THẨM ĐỊNH VÀ XÁC MINH KẾT QUẢ.....	102
8.2. KỸ THUẬT XÁC MINH THỰC ĐỊA	102
8.2.1. Kỹ thuật lập bản đồ xác minh thực địa.....	102
8.2.2. Kỹ thuật xác minh thực địa.....	103
8.2.3. Kỹ thuật phỏng vấn	105
8.3. KỸ THUẬT THAM VẤN CÁC BÊN LIÊN QUAN	106
TỔNG KẾT CHƯƠNG VIII.....	110
TÀI LIỆU THAM KHẢO	111
Tiếng Việt	111
Tiếng Anh.....	114
PHẦN PHỤ LỤC	116

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1-1:	Ví dụ về các rủi ro và lợi ích môi trường liên quan đến các can thiệp REDD+ (dựa trên các ví dụ từ các tỉnh thí điểm PRAP ở Việt Nam).....	13
Bảng 1- 2:	Ví dụ về các rủi ro và lợi ích xã hội liên quan đến các can thiệp REDD+ (dựa trên các ví dụ từ các tỉnh thí điểm PRAP ở Việt Nam).....	14
Bảng 1- 3:	Ví dụ về chỉ số đầu ra, chỉ số kết quả và chỉ số tác động	15
Bảng 1- 4:	Ví dụ về xác định Chỉ số giám sát cho Kết quả chính là Phụ nữ tham gia đáng kể trong công tác quản lý rừng	15
Bảng 3-1:	Các nguồn dữ liệu phân tích không gian trong PRAP.....	25
Bảng 5- 1:	Ví dụ về nguyên nhân mất rừng và suy thoái rừng ở Bình Thuận.....	50
Bảng 5- 2:	Ví dụ về nguyên nhân trực tiếp và nguyên gián tiếp hoặc các nguyên nhân không đầy đủ	56
Bảng 5- 3:	Danh mục các lớp bản đồ được đề xuất sử dụng cho lập bản đồ nguyên nhân và rào cản.....	57
Bảng 5- 4:	Bảng phân loại trạng thái theo 17 mã.....	60
Bảng 5- 5:	Bảng mô tả mã biến động các trạng thái rừng.....	62
Bảng 6- 1:	Thang đo tầm quan trọng tương đối	81
Bảng 6- 2:	Các giá trị RCI.....	81
Bảng 6- 3:	Bảng so sánh chỉ số của mức độ quan trọng.....	82
Bảng 6- 4:	Bảng ma trận tính trọng số cho các chỉ tiêu	82
Bảng 6- 5:	Kết quả xác định trọng số cho các chỉ tiêu.....	82
Bảng 6- 6:	Các lớp bản đồ đầu vào và yêu cầu.....	84
Bảng 6- 7:	Bảng cho điểm chỉ tiêu diện tích đất trống (có thể trồng rừng)	87
Bảng 7- 1:	Các biện pháp tiềm năng đối với thực thi REDD+	92
Bảng 7- 2:	Ví dụ về các gói giải pháp trong PRAP tỉnh Hà Tĩnh.....	97
Bảng 8- 1:	Mẫu phiếu tham vấn về các nguyên nhân mất rừng.....	107
Bảng 8- 2:	Mẫu phiếu tham vấn về các nguyên nhân suy thoái rừng	107
Bảng 8- 3:	Mẫu phiếu tham vấn về các rào cản trong nâng cao diện tích, chất lượng rừng tự nhiên.....	108
Bảng 8- 4:	Mẫu phiếu tham vấn về các rào cản trong phát triển rừng trồng	108
Bảng 8- 5:	Mẫu danh sách các xã và chủ rừng ưu tiên thực hiện REDD+	109
Bảng 8- 6:	Mẫu tham vấn gói giải pháp	110

DANH MỤC HÌNH

Hình 1- 1:	Bản đồ các tỉnh triển khai PRAP ở Việt Nam.....	7
Hình 1-2:	Các giai đoạn chính của quá trình PRAP	8
Hình 1-3:	Ví dụ Cây vấn đề: Xâm lấn rừng bởi các nông dân nhỏ lẻ tại tỉnh Bình Thuận, Việt Nam.....	9
Hình 1- 4:	Ví dụ Cây giải pháp: Làm giảm các biện pháp xâm lấn rừng bởi các nông nhân nhỏ, lẻ tại tỉnh Bình Thuận, Việt Nam	10
Hình 2- 1:	Mô hình xây dựng quy trình làm việc.....	19
Hình 2- 2:	Công cụ mô hình làm việc thiết kế trên MS PowerPoint	20
Hình 2- 3:	Quy trình làm việc vẽ trên giấy	20
Hình 4-1:	Bản đồ hiện trạng rừng năm 2014 tỉnh Hà Tĩnh	32
Hình 4- 2:	Ví dụ về bản đồ chuyên đề được trình bày tốt.....	35
Hình 4- 3:	Ví dụ 1 về bản đồ chuyên đề được trình bày chưa tốt	36
Hình 4- 4:	Ví dụ 2 về bản đồ chuyên đề được trình bày chưa tốt	36
Hình 4- 5:	Sơ đồ quy trình thành lập bản đồ tài nguyên rừng.....	38
Hình 5- 1:	Lớp bản đồ giao thông được chồng xếp lên bản đồ hiện trạng rừng trong phân tích nguyên nhân và rào cản.....	58
Hình 5- 2:	Đánh dấu trên bản đồ bằng giấy màu.....	59
Hình 5- 3:	Ma trận thay đổi hiện trạng rừng giữa 2 thời kỳ.....	61
Hình 5- 4:	Ma trận xác định 7 loại biến động	62
Hình 5- 5:	Mô hình xây dựng bản đồ biến động tài nguyên rừng	63
Hình 5- 6:	Các bước xây dựng bản đồ biến động tài nguyên rừng với Mapinfo.....	63
Hình 6- 1:	Sơ đồ các mô hình vùng phát triển.....	77
Hình 6- 2:	Mô hình quá trình phân vùng ưu tiên.....	85
Hình 6- 3:	Bản đồ phân vùng ưu tiên thực hiện REDD+ tỉnh Hà Tĩnh	88
Hình 7- 1:	Mức độ thực thi REDD+	90
Hình 7- 2:	Các khía cạnh xem xét trong quá trình lựa chọn các biện pháp can thiệp	94
Hình 7- 3:	Bản đồ vị trí thực hiện gói giải pháp giao đất, giao rừng tỉnh Hà Tĩnh.....	99
Hình 8- 1:	Bản đồ xác minh thực địa nội dung tăng rừng tự nhiên và rừng trồng.....	103
Hình 8- 2:	Xác minh vị trí mất rừng do chuyển sang rừng trồng kinh tế tại khoảnh 4, tiểu khu 245 xã Hương Trạch, huyện Hương Khê, tỉnh Hà Tĩnh	104
Hình 8- 3:	Họp tham vấn tại Công ty TNHH MTV DV Hương Sơn, tỉnh Hà Tĩnh	108